

Nr 5

Utlåtande i anledning av väckt motion om åtgärder mot ocker vid försträckning.

I en till allmänna beredningsutskottet hänvisad motion, II: 104, av herrar *Börjesson* i Falköping och *Eriksson* i Bäckmora hemställes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsam och allsidig utredning av den s. k. grå kreditmarknaden i syfte att genom effektiva åtgärder mot ocker vid försträckning åstadkomma en sanering på området samt om att för riksdagen framläggas de förslag som utredningen föranleder.

Motionärerna erinrar om att tidigare förslag om utredning angående åtgärder mot ocker trots tillstyrkanden av flertalet remissinstanser avslagits av riksdagen med motivering att en utredning inte skulle leda till effektiva åtgärder.

I motionerna anföres vidare vissa synpunkter angående den ökande omfattningen av ockerverksamheten och angående svårigheterna att uppvisa ockerbrott. Anledning till att låntagare godtar ockerräntor är i regel ekonomiskt nödläge på grund av sjukdom eller andra svårigheter. Många tragedier i form av splittrade hem, alkoholism m. m. har följt med ocker.

Ingenting tyder på att bestämmelserna om straff för ocker skulle ha någon förebyggande effekt. Kraftåtgärder behövs för att sanera den s. k. grå kreditmarknaden. En utredning bör tillsättas.

Motionärerna anger icke riktlinjer för en sådan utredning men nämner behovet av viss kontroll över all yrkesmässig utlåning, till vilken utlåning via annonser i tidningarna bör räknas. Skärpta straff kan vidare vara lämpliga.

Utskottet har inhämtat yttranden över motionen från *Föreningen Sveriges åklagare*, som erinrar om att tidigare möjligheterna diskuterats bl. a. att på ockerområdet införa ett oaktsamhetsbrott och omvänd bevisbörda med avseende på den misstänktes kunskap om målsägandens situation. Föreningen anför fortsättningsvis följande.

Båda dessa lösningar av frågan äro emellertid tvivelaktiga ur principiell synpunkt. Enligt föreningens mening bör stor restriktivitet iakttagas när det gäller att straffbelägga culpöst handlande inom förmögenhetsrätten. Införandet av omvänd bevisbörda för ett brott av den synnerligen allvarliga art, som det här gäller, skulle vara stötande för det allmänna rättsmedvetandet.

Behandlingen av nämnda motion av år 1962 ledde ej till någon åtgärd med avseende på lagstiftningen om ocker.

Bihang till riksdagens protokoll 1967. 11 saml. Nr 5

Med hänsyn till vad som ovan anförts och till att det icke efter 1962 inträffat något, som leder till ändrad syn på hithörande frågor, synes utredning rörande behovet av ändrade straffbestämmelser på detta område icke vara befogad.

Föreningen finner alltså att rättelse icke torde kunna vinnas genom en ändrad konstruktion av ockerbrottet. De i årets motion påtalade missförhållandena äro emellertid allvarliga, och det är föreningens förvissning att åklagare och kriminalpolis inom ramen för sina resurser skall ägna oförminskad uppmärksamhet åt dessa problem.

Det synes slutligen tveksamt, om det är möjligt att genom en utredning kartlägga den så kallade grå kreditmarknaden. Oavsett hur det förhåller sig därmed anser sig föreningen icke böra ingå på frågan, i vad mån det av rent näringspolitiska skäl finnes anledning till ytterligare specialagstiftning i fråga om kreditmarknaden.

Utskottet

Det i motionen upptagna spørsmålet om utredning angående åtgärder mot ockerverksamheten har behandlats av utskottet med anledning av vid 1962 och 1963 års riksdagar väckta motioner (utlåtandena nr 40/1962 och nr 5/1963). Utskottet upptog därvid till prövning bl. a. vissa i motionerna eller remissyttrandena berörda förslag till åtgärder, vilka förslag delvis återfinns i den nu föreliggande motionen. Utskottet fann således på anförda skäl att ett system med tillståndstvång, kontroll och uppgiftsskyldighet m. m. icke torde bli ett verkningsfullt medel i kampen emot ockerverksamheten men att det för såväl de lojala långivarna som berörda myndigheter skulle medföra onödigt, administrativt krångel. Icke heller fann sig utskottet kunna biträda förslag om en omprövning av de straffrättsliga bestämmelserna i fråga om ockerbrott. Bestämmelserna hade nyligen prövats i samband med förslaget till brottsbalk. Däremot fann utskottet sannolikt att resurser för en utvidgad och intensifierad polis- och åklagarverksamhet i fråga om ockerbrotten skulle kunna få effekt inte minst när det gäller de i detta sammanhang viktigaste syftena, nämligen att förebygga sådana brott och att bemästra de vid denna brottstyp särskilt påtagliga svårigheterna att frambringa tillräcklig bevisning. Av yttrandena framgick att myndigheterna uppmärksammat spørsmålet, och utskottet ansåg det kunna förut sättas att tanken på en förstärkning av polisens och åklagarmaktens resurser komme att fullföljas, varför någon särskild utredning i ämnet icke synes påkallad av denna anledning.

Utskottets majoritet föreslog att motionerna icke skulle föranleda någon åtgärd medan i reservationer hemställdes om bifall till motionerna. Riksdagen godkände majoritetsförslagen.

Utskottet delar motionärernas uppfattning om ockerverksamhetens allvarliga konsekvenser för de enskilda och för samhället. Såvitt utskottet kunnat finna har emellertid sedan frågan senast behandlades av riksdagen icke

inträffat något som bör föranleda ändrat ställningstagande till spörsmålet om utredning. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att bestämmelserna i straffbalken (9 kap. 5 §), vilken trätt i kraft den 1 januari 1965, innebär en viss skärpning av vad som tidigare gällt beträffande ocker så till vida som för grov brottslighet stadgats ett minimistraff på sex månaders fängelse. Straffskärpningen kan särskilt antagas få betydelse vid yrkesmässigt ocker.

Utskottet får med hänvisning till det ovan anförda hemställa,
att motion II:104 icke må föranleda någon riksdagens
åtgärd.

Stockholm den 21 februari 1967

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

HARALD J. SKOGLÖSA

Närvarande:

från första kammaren: herrar Möller, Hellebladh, Eric Gustaf Peterson, Axel Kristiansson, Hedlund, fru Hultell, herr Helge Karlsson*, fru Diesen, herr Svanström*, fru Landberg och herr Wirtén;

från andra kammaren: herrar Skoglösa, fru Jäderberg, herrar Svensson i Kungälv, Lundmark*, Wikner, Larsson i Borrby, Nilsson i Bästekille, Gustafsson i Uddevalla, Hyltander*, Andersson i Örebro, Wiklund i Härnösand och Thylén.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Skoglösa, Axel Kristiansson, Svanström* och *Larsson* i Borrby, vilka ansett att utskottets utlåtande och hemställan bort ha följande lydelse:

Utskottet hade vid 1962 års riksdag till behandling en motion med samma yrkande och med i allt väsentligt samma innehåll i övrigt som den nu föreliggande. I sitt utlåtande över motionen (nr 40/1962), vilket avgavs efter en rätt omfattande remissbehandling av frågan, varvid majoriteten av remissinstanserna förordade utredning, framhöll utskottet bl. a. vikten av att frågan om möjligheterna att bekämpa ockerverksamheten ägnades uppmärksamhet. I utlåtande över motioner i samma ämne vid 1963 års riksdag vidhöll utskottet denna uppfattning (utlåtande nr 5/1963).

Såsom framhållits i den föreliggande motionen har ockerverksamheten

under de senare åren ökat i betydande omfattning. Denna brottsliga verksamhet är en allvarlig företeelse i dagens samhälle med stora sociala skadeverkningar. Utskottet anser det därför angeläget, att effektivare åtgärder kommer till stånd mot ockerverksamheten.

Naturligtvis är det ytterligt svårt att komma till rätta med ockerverksamheten. Svårigheterna får emellertid inte utgöra hinder för att möjliga åtgärder prövas. En utredning i hithörande spörsmål är enligt utskottets mening angelägen. Genom en allsidig utredning bör man bl. a. kunna få en klarare bild av verksamhetens omfattning och de former, under vilka den bedrivs. Vid utredningen bör i motionen angivna möjligheter övervägas, såsom en effektiv kontroll och tillsyn av all yrkesmässig utlåning och vissa ändringar av nuvarande straffbestämmelser i fråga om ocker. Över huvud taget bör utredningen syfta till att komma till rätta med den s. k. grå kreditmarknaden. Den enskilde medborgaren bör ha rätt att kräva att samhällets resurser ställs till förfogande i kampen mot ockerverksamheten.

Utskottet får under åberopande av vad ovan anförts hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen II:104 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt och allsidig utredning av den s. k. grå kreditmarknaden i syfte att genom effektiva åtgärder mot ocker vid försträckning åstadkomma en sanering på området samt om att för riksdagen framläggas de förslag som utredningen föranleder.